20. svetový kongres Európskej asociácie pre paliatívnu starostlivosť

MUDr. Jozef Košč
Nemocnica AGEL Bánovce, Podporný a paliatívny konziliárny nemocničný tím

Praha sa v dňoch 14. – 16. mája 2026 stala centrom paliatívnej starostlivosti na svetovej úrovni. Práve v týchto dňoch sa konal 20. svetový kongres Európskej asociácie pre paliatívnu starostlivosť (z angl. European Association for Palliative Care, EAPC), tentokrát pod záštitou České společnosti paliativní medicíny. Hlavným mottom tohto ročníka bolo „Výskum v oblasti paliatívnej starostlivosti: od pevných základov k novým horizontom“ (z angl. Palliative Care Reasearch: From strong foundations to new horizons). Dôležitými diskutovanými témami tento rok boli okrem iného skorá integrácia paliatívnej starostlivosti do klinickej praxe, význam rehabilitácie v paliatívnej starostlivosti, digitalizácia v paliatívnej starostlivosti či etické otázky zomierania. Dôležitú časť kongresu predstavovala aj sekcia venovaná otázkam pediatrickej paliatívnej starostlivosti.

Kľúčové slová: *paliatívna starostlivosť, Európska asociácia pre paliatívnu starostlivosť, kongres EAPC, paliatívna sedácia, telemedicína*

20th World Congress of the European Association for Palliative Care
From May 14-16, 2026, Prague became a global center for palliative care. It was during these days that the 20th World Congress of the European Association for Palliative Care (EAPC) took place, this time under the auspices of the Czech Society for Palliative Medicine. The main theme of this year's event was "Palliative Care Research: From Strong Foundations to New Horizons". Among the important topics discussed this year were, among others, the early integration of palliative care into clinical practice, the importance of rehabilitation in palliative care, digitalization in care, and ethical issues surrounding dying. An important part of the congress was also a section dedicated to issues in pediatric palliative care.

Key words: *palliative care, European Association for Palliative Care, EAPC congress, palliative sedation, telemedicine*

Paliat. med. liec. boles., 2026;19(1e):32-34

ÚVOD

Paliatívna medicína spája všetkých odborníkov pracujúcich v tejto oblasti v hlavnej myšlienke – starať sa o pacienta s ťažkým ochorením, s cieľom zabezpečiť takú kvalitu života, o ktorú pacient stojí. Každý pacient s ťažkým ochorením potrebuje starostlivosť nielen o telo, ale aj o psychiku, zároveň potrebuje vzťahy, blízkosť, dôstojnosť a pocit, že v ťažkých chvíľach svojej choroby nie je sám. A v tejto myšlienke paliatívna medicína spojila takmer dvetisíc odborníkov z oblasti medicíny, psychológie, sociálnej práce, výskumu a iných profesií, ktorí sa v dňoch 14. 5. – 16. 5. 2026 delili v Prahe o svoje skúsenosti a hľadali odpovede na rôzne otázky v oblasti paliatívnej starostlivosti. Práve v týchto dňom prebiehal 20. svetový kongres Európskej spoločnosti pre paliatívnu starostlivosť, ktorý zdôraznil, že moderná paliatívna starostlivosť sa čoraz viac orientuje na kvalitu života, zachovanie autonómie a multidisciplinárnu spoluprácu naprieč zdravotníckym a sociálnym systémom. Týmto článkom prinášame súhrn najvýznamnejších poznatkov kongresu a ich význam pre klinickú prax.

VČASNÁ INTEGRÁCIA PALIATÍVNEJ STAROSTLIVOSTI

Posledné dekády prechádza paliatívna medicína významným rozvojom. Nepredstavuje iba starostlivosť o zomierajúceho pacienta, ale stáva sa integrálnou súčasťou starostlivosti už od momentu diagnostiky závažného, život limitujúceho ochorenia. Dominantnou témou kongresu bol preto aj význam a potreba včasného zapojenia paliatívnej starostlivosti do manažmentu chronických a život limitujúcich ochorení. Scott Murray zdôraznil, že pacienti neprežívajú výraznú psychickú, sociálnu či spirituálnu záťaž iba v období záveru života, ale takáto záťaž sprevádza pacientov už v období diagnostiky ochorenia. Pacienti aj v skorých štádiách nevyliečiteľných ochorení môžu mať nenaplnené potreby paliatívnej starostlivosti. Množstvo prednášok sa venovalo možnostiam včasnej identifikácie paliatívne relevantných pacientov v primárnej starostlivosti. V tomto kontexte zohrávajú dôležitú úlohu všeobecní lekári, ktorí môžu byť významnými koordinátormi paliatívnej starostlivosti. Viacerí autori priniesli výsledky používania nástroja SPICT (z angl. Supportive and Palliative Care Indicators Tool), ktorý slúži na včasnú identifikáciu pacientov s paliatívnymi potrebami. Včasné začatie paliatívnej starostlivosti prispieva k zvyšovaniu kvality života, zmierneniu utrpenia pacientov a ich rodín, skráteniu pobytu v nemocnici a počtu hospitalizácií v závere života a v istých prípadoch môže život pacienta aj predĺžiť.

ÚLOHA REHABILITÁCIE V PALIATÍVNEJ STAROSTLIVOSTI

Kongres EAPC 2026 ukázal, že rehabilitácia a paliatívna starostlivosť nie sú protiklady, ale prístupy, ktoré sa vzájomne dopĺňajú so spoločným cieľom – maximalizácie kvality života pacienta. Rebecca Tiberini a Matthew Maddocks prezentovali dôležitý koncept ,,living fully until you die“ – žiť naplno až do smrti. Tým zdôraznili, že pacient s pokročilým, život ohrozujúcim ochorením nechce byť len pasívnym prijímateľom starostlivosti. Paliatívny pacient môže aktívne pomocou modernej rehabilitácie zlepšovať svoju funkčnosť, nezávislosť od okolia, pokračovať v zmysluplných aktivitách, zlepšovať svoj psychický stav. Rehabilitácia v istých prípadoch dokáže prostredníctvom zvyšovania fyzickej aktivity znižovať únavu, prostredníctvom pohybu zlepšovať náladu a spánok, a mobilizáciou redukovať bolesť. Ukazuje sa, že respiračná rehabilitácia znižuje dyspnoe a zvyšuje toleranciu záťaže. Táto sekcia prispela k vyvráteniu mylnej predstavy, že kým pacient ešte podstupuje rehabilitáciu v rehabilitačnom zariadení, tak ešte nemôže byť predsa paliatívny. Aj samotná Svetová zdravotnícka organizácia (z angl. World Health Organization, WHO) dnes označuje integráciu rehabilitácie do paliatívnej starostlivosti ako ,,dobrú klinickú prax“.

PALIATÍVNA STAROSTLIVOSŤ V PEDIATRII

Joanne Wolfe stručne zhrnula vývoj pediatrickej paliatívnej starostlivosti za posledných 25 rokov. Zdôraznila, že pediatrická paliatívna starostlivosť predstavuje samostatný vysokošpecializovaný odbor, ktorý sa odlišuje od paliatívnej starostlivosti u dospelých, čo vyžaduje odlišné prístupy v riešení jednotlivých problematík. Kým dospelý pacient je autonómny pri určovaní starostlivosti, v pediatrii je rozhodovanie rodinný, komplexný proces. Kongres ukázal, že kľúčovým konceptom je ,,rodina ako centrum starostlivosti“ (z angl. family-centered care). Tým sa pediatrická starostlivosť presúva od starostlivosti zameranej iba na pacienta, k starostlivosti o celú rodinu. Zaujímavosťou bol dôraz kladený na starostlivosť o súrodencov pacientov, ktorí sú veľakrát ,,neviditeľní“, a pritom prežívajú často vysokú úroveň úzkosti, neistoty a obáv.

PALIATÍVNA STAROSTLIVOSŤ O GERIATRICKÉHO PACIENTA

Paliatívna starostlivosť v geriatrii patrí medzi najdôležitejšie výzvy budúcnosti. Alarmujúce je starnutie populácie, čo vedie k nárastu pacientov s krehkosťou, demenciou, polymorbídnosťou a s potrebou dlhodobej starostlivosti. Geriatria a paliatívna medicína majú často podobné ciele. Preto hlavným posolstvom tejto sekcie bola potreba prepájania týchto dvoch odborov. Prioritou veľkej časti geriatrických pacientov nie je dĺžka života, ale zachovanie jeho kvality a funkčnosti. Diskutovanou bola aj téma hospitalizácií u krehkých pacientov, u ktorých aj krátka hospitalizácia môže spôsobiť trvalý pokles funkčného stavu. V mnohých prípadoch hospitalizácia u takéhoto pacienta predstavuje rizikový faktor zhoršenia kvality života a progresie ochorenia.

DIGITALIZÁCIA V PALIATÍVNEJ STAROSTLIVOSTI

Tohtoročný kongres ukázal, že aj v paliatívnej medicíne sa otvára otázka digitalizácie, technológií a telemedicíny. Telemedicína vie pomôcť k efektívnejšej paliatívnej starostlivosti – redukuje vyčerpávajúce transporty pacientov do zdravotníckych zariadení, umožňuje častejší kontakt s paliatívnym tímom, skoršiu identifikáciu problémov, lepšie pochopenie sociálnej situácie, či znižuje u pacientov stres (vo svojom prirodzenom prostredí sa cítia bezpečnejšie). Mnohí prednášajúci však upozornili aj na limity telemedicíny. Tie vychádzajú z dôležitých aspektov paliatívnej starostlivosti – prítomnosť, neverbálna komunikácia, empatický kontakt, vzťah, ktoré sú v digitálnom svete výrazne limitované. Diskutovanou oblasťou bolo aj využívanie technológií, prostredníctvom ktorých môže pacient pomocou rôznych aplikácií zaznamenávať závažnosť svojich symptómov. Systém následne dokáže upozorniť paliatívny tím na zhoršenie stavu a umožniť skorú in-

tervenciu. Aj keď telemedicína a digitalizácia zohráva svoju významnú úlohu v zdravotníctve, nesmie nahradiť ľudskosť paliatívnej starostlivosti, ktorá ju robí jedinečnou.

PALIATÍVNA SEDÁCIA

Otázky paliatívnej sedácie patrili k najdiskutovanejším témam kongresu. Paliatívna sedácia nie je synonymom eutanázie. Je to intervencia, pomocou ktorej sa snažíme zmierniť nezvládnuteľné symptómy, keď všetky dostupné terapeutické možnosti zlyhali. Profesor Jeroen Hasselaar detailne a prehľadne vo svojej prednáške zhrnul základné aspekty tejto problematiky vychádzajúc z aktualizovaných odporúčaní EACP z roku 2024. Jedným z nich je, že cieľom nie je pacienta uspať, ale podať mu len toľko sedácie, koľko je potrebné na zmiernenie utrpenia. Otvorený dialóg zdravotníkov s pacientom a rodinou predstavuje v procese paliatívnej sedácie jednu z najdôležitejších úloh. Viacerí prednášajúci upozornili, že práve nepochopenie cieľov sedácie vedie v spoločnosti, medzi pacientmi a zdravotníkmi k mnohým obavám a etickým konfliktom. Hlavným odkazom tejto sekcie bolo, že paliatívna sedácia nie je zlyhaním paliatívnej medicíny, ale v určitých situáciách je jej legitímnou súčasťou založenou na medicínskych dôkazoch.

ANALÝZA A ZHODNOTENIE REFORMY NÁRODNÉHO SYSTÉMU PALIATÍVNEJ STAROSTLIVOSTI NA SLOVENSKU – TRI ROKY PO PRIJATÍ ZÁKONA (ZÁKON Č. 267/2022 Z. Z.)

Svoje dáta prezentovali na EACP kongrese 2026 aj odborníci zo Slovenska pod vedením MUDr. Andrey Škripekovej, PhD. Poster s názvom „Implementation and Comparative Review of the National Palliative Care Health System Reform in Slovakia (Act No.267/2022 Z. z.) – Three Years After Adoption“ opisuje komplexnú analýzu jednej z najvýznamnejších reforiem v zdravotníctve v oblasti paliatívnej starostlivosti na Slovensku za posledné desaťročia a zameriava sa na hodnotenie dosahov tejto legislatívnej reformy. Táto reforma má zásadný vplyv na poskytovanie paliatívnej starostlivosti. Prispela totiž okrem iného k zvýšeniu úhrad za výjazdy mobilných hospicov či zlepšenie financovania hospicov (kde úhrada za jeden liečebný deň stúpla zo 46 eur na 250 eur). Počet pacientov využívajúcich služby mobilných hospicov vzrástol medzi rokmi 2021 a 2025 o 78 %. K tomuto zlepšeniu dostupnosti paliatívnych služieb prispel aj zvýšený záujem lekárov o tento špecializačný odbor, čo naznačuje, že legislatívna reforma zvýšila atraktivitu odboru paliatívnej medicíny a vytvorila lepšie podmienky pre profesionálny rozvoj zdravotníkov. Z posteru zároveň vyplýva, že aj napriek celkovému pozitívnemu trendu rozvoja paliatívnej starostlivosti, pretrvávajú významné regionálne rozdiely v dostupnosti tejto formy starostlivosti, ktoré je potrebné eliminovať.

ZÁVER

Svetový kongres EAPC ukázal, aké dôležité je pre kvalitnú paliatívnu starostlivosť zdieľanie skúseností, vzdelávanie, výskum a medziodborová spolupráca. Paliatívna starostlivosť má v modernom zdravotníctve veľmi dôležité miesto a jej význam sa bude s narastajúcim starnutím populácie zvyšovať. Tohtoročný kongres zdôraznil, že paliatívna starostlivosť nie je len starostlivosť na konci života, ale mala by byť súčasťou starostlivosti už od momentu diagnostiky závažného ochorenia. Budúci ročník Svetového kongresu Európskej asociácie pre paliatívnu starostlivosť sa bude konať v dňoch 20. – 22. mája 2027 v škótskom Glasgowe, kde hlavným motívom bude udržanie ľudskosti v srdci inovácií v paliatívnej starostlivosti – „Humanising the Future: New Generations, New Technologies, Enduring Values“.

MUDr. Jozef Košč
Nemocnica AGEL Bánovce
Hviezdoslavova 23/3, 957 01 Bánovce nad Bebravou
Podporný a paliatívny konziliárny nemocničný tím
jozef.kosc@nbn.agel.sk